

Analiza funkcjonowania schroniska dla zwierząt w Ostrowi Mazowieckiej

Małgorzata Bednarczyk¹, Elżbieta Bombik¹, Katarzyna Pietrzek¹, Justyna Sokół¹, Marcin Różewicz²

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ¹Katedra Rozrodu i Higieny Zwierząt, ²Katedra Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej, ul. Prusa 14, 08-110 Siedlce; gosiab1979@o2.pl

Ustawa z 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U., 2011, nr 230, poz. 1373) definiuje schronisko jako miejsce przeznaczone do opieki nad zwierzętami domowymi, spełniające warunki określone w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U., 2014, poz. 1539, ze zm.).

Zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin. Rady gmin, wypełniając ten obowiązek uchwalają corocznie, do 31 marca programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt. Program obejmuje m.in. zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku, obowiązkową sterylizację lub kastrację zwierząt w schroniskach dla zwierząt. Realizacja zadań gminy może być powierzona schronisku, w tym: odławianie bezdomnych zwierząt, obowiązkowa sterylizacja lub kastracja zwierząt, poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt (Ustawa o ochronie zwierząt z 1997 r., Dz. U., 2013, poz. 856, ze zm.). Środki i urządzenia stosowane do wyłapywania bezdomnych zwierząt nie mogą stwarzać zagrożenia dla ich życia i zdrowia ani powodować cierpienia (Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26.08.1998 r. w sprawie zasad i warunków wyłapywania bezdomnych zwierząt; Dz. U., Nr 116, poz. 753). Z kolei Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U., 1996, Nr 132, poz. 622) jasno precyzuje, że należy ono do obowiązkowych

zadań własnych gminy. W Ustawie jest zapis, że gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, m.in. zapobiegają bezdomności zwierząt na zasadach określonych w przepisach o ich ochronie. Dalej wymieniona Ustawa określa, że na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami lub prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt wymagane jest uzyskanie zezwolenia. Zezwolenia udziela w drodze decyzji wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce świadczenia usług. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz. U., Nr 158, poz. 1657) określa m. in., że schronisko powinno być zlokalizowane w miejscu oddalonym co najmniej o 150 m od siedzib ludzkich, obiektów użyteczności publicznej. Teren powinien być utwardzony, ogrodzony. Należy wyodrębnić pomieszczenia do zabiegów leczniczych, kwarantanny, dla zwierząt chorych, agresywnych, matek z młodymi. Zwierzęta powinny mieć wybiegi, stały dostęp do wody. Podmiot prowadzący schronisko powinien zapewnić zwierzętom opiekę weterynaryjną, w szczególności w zakresie: kontroli stanu zdrowia, profilaktyki i leczenia, zwalczania pasożytów wewnętrznych i zewnętrznych, szczepień przeciwko wściekliznie, a także prowadzić dokumentację każdego psa (wiek, data przyjęcia, dane adoptującego, data i przyczyna śmierci). Należy zawsze pamiętać, że nadrzędną

funkcją schroniska jest zapewnienie optymalnych warunków przebywania zwierząt w tych placówkach (Kaliski, 2013).

Jak podaje Kaliski (2012), pierwsze placówki zakładane w Polsce z myślą o ochronie zwierząt rozpoczęły działalność w XIX w. Kolejne, zakładane już w XX w. jako jednostki państwowe, nazywano schroniskami dla zwierząt. Ich nazwa była jednak sprzeczna z tym, jaką rolę odgrywały w praktyce. Miały one za zadanie wyłapywanie bezpańskich zwierząt i po 14 dniach (w przypadku psów) lub 5 dniach (w przypadku kotów) ich uśmiercania. Prawo nie chroniło zwierząt. Zmiany w zakresie ochrony bezdomnych zwierząt zaczęły zachodzić dopiero pod koniec XX w. Ciągłe jednak dochodzi w schroniskach do nadużyć i niewłaściwej opieki nad zwierzętami. Jak podkreśla autor, istnieją schroniska, dla których głównym celem jest otrzymanie pieniędzy od gmin za usługę, a nie utrzymywanie zwierząt przy życiu w godnych warunkach. Znane są przypadki odławiania zwierząt w danej gminie i porzucania ich na terenie innej gminy. Tym sposobem jeden pies może trafiać do tego samego schroniska kilka razy i tyle samo razy przynosić zyski przedsiębiorcom, prowadzącym schroniska.

Jedynie wnikliwa kontrola schronisk przez gminy może zapobiec nadużyciom. Jak wskazuje autor, dobrym pomysłem może być zakładanie i prowadzenie schronisk przez gminy.

Schronisko w Ostrowi Mazowieckiej, na podstawie umów, obejmuje swoim działaniem łącznie 10 gmin i miast. Celem pracy była analiza funkcjonowania w latach 2013–2015 schroniska dla bezdomnych zwierząt w Ostrowi Mazowieckiej.

Material i metody

Badania przeprowadzono w oparciu o dane z działalności schroniska dla zwierząt w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2013–2015. W pracy poddano analizie dane dotyczące realizacji zadań wynikających z przepisów prawa, tj. Ustawy o ochronie zwierząt z 1997 r., Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 1996 r., Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2004 r. w sprawie szczególnych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt, Ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt z 2004 r. Schronisko w Ostrowi Mazowieckiej istnieje od ponad 20 lat. Jest położone na obrzeżach miasta, otoczone lasem.

Przeanalizowano dane, takie jak: średnia liczba psów w boksie, liczba zwierząt przyjętych, liczba zwierząt adoptowanych, liczba zwierząt poddanych eutanazji, liczba zwierząt wysterylizowanych oraz zaszczepionych przeciwko wściekliznie.

Wyniki i ich omówienie

Z danych dotyczących funkcjonowania schroniska dla zwierząt w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2013–2015 wynika, że w analizowanym czasie przyjęto 1046 psów z 10 gmin i miast, co stanowiło średnio 104 psy z każdej miejscowości w ciągu trzech lat i średnio 34 psy rocznie. Najwięcej psów przyjęto w roku 2014 – 397 szt. (tab. 1). Fiszdon i Boruta (2014) podają, że w przeciwieństwie do krajów Europy Zachodniej w Polsce trafiają do schronisk najczęściej psy

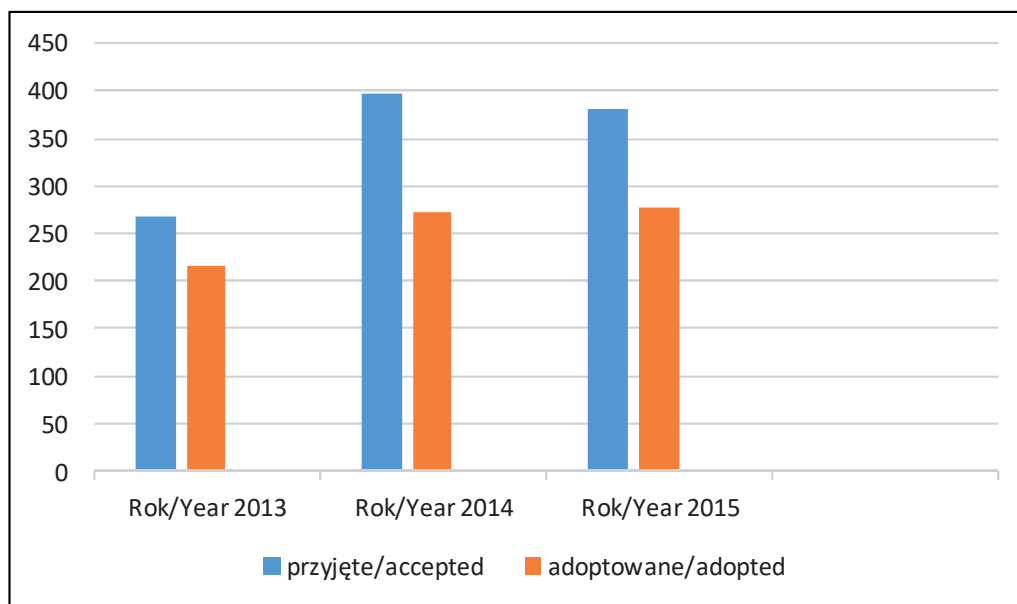
wyłapane przez straż miejską lub pracowników zakładów, które zawarły stosowne umowy z gminami. W Polsce rzadko do schronisk trafiają psy oddane przez właścicieli.

W Europie Zachodniej natomiast do schronisk najczęściej trafiają zwierzęta z powodu ich problemów behawioralnych, adaptacyjnych lub życiowych ich właścicieli (choroba, przeprowadzka, wyjazd). Główną przyczyną rosnącej liczby niebezpiecznych psów są zachowania właścicieli – wyrzucanie z domu lub puszczenie niewysterylizowanych suk samopas, co prowadzi do rozrostu ich populacji.

Analiza liczby adopcji wykazuje, że w stosunku do liczby przyjętych zwierząt najwięcej psów adoptowano w roku 2013 – 82% (wykres 1). W 2014 r. nastąpił spadek i było to 69%, natomiast w roku 2015 – 73%.

Tabela 1. Zestawienie danych z podziałem na poszczególne lata
Table 1. Year-by-year data set

Wyszczególnienie <i>Item</i>	Rok – Year			Razem <i>Total</i>
	2013	2014	2015	
Liczba boksów <i>Number of boxes</i>	155	160	160	–
Średnia liczba zwierząt w boksie <i>Average number of animals per box</i>	1–5	1–5	1–5	–
Maksymalna liczba zwierząt, na jaką zostało przewidziane schronisko <i>Maximum number of animals for which the shelter was designed</i>	370	370	370	–
Liczba zwierząt przyjętych <i>Number of animals accepted</i>	267	397	382	1046
Liczba zwierząt na koniec roku <i>Number of animals at the end of the year</i>	282	294	290	866
Liczba zwierząt adoptowanych <i>Number of animals adopted</i>	217	273	278	768
Liczba zwierząt poddanych eutanazji <i>Number of animals euthanized</i>	21	39	43	103
Liczba zwierząt padłych <i>Number of dead animals</i>	54	85	63	202
Liczba zwierząt zbiegłych <i>Number of animals that have escaped</i>	2	1	2	5
Liczba zwierząt wysterylizowanych <i>Number of sterilized animals</i>	48	135	236	419
Liczba zwierząt zaszczepionych przeciwko wściekliznie <i>Number of animals which have been vaccinated against rabies</i>	364	504	546	1414

Wykres 1. Stosunek liczby psów adoptowanych do przebywających w schronisku w lasach
 Fig. 1. The number of adapted dogs in relation to the number accepted in years

Rozmowy przeprowadzone z właścicielem schroniska sugerują, że najszybciej do adopcji trafiają szczenięta i młode psy, a także psy rasowe i w typie rasy. O takie najczęściej pytają zainteresowani. Psy stare nie wzbudzają natomiast zainteresowania i są adoptowane najrzadziej. Z informacji o wynikach kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w 2016 r., obejmującej okres od 1 stycznia 2014 r. do 28 kwietnia 2016 r. wynika, że na koniec 2014 r. funkcjonowały w Polsce 184 schroniska dla zwierząt, tj. o 34 więcej niż w 2011 r. W stosunku do 2011 r. wzrosła liczba zarówno przebywających w schroniskach psów (do 105,7 tys., tj. o 5,4%), jak i kotów (do 24,1 tys., tj. o 17,8%). Tylko nieznacznie wzrosła liczba i odsetek adoptowanych zwierząt: w 2014 r. adoptowano 59,3 tys. (56%) psów przebywających w schroniskach. Dla porównania, w 2011 r. ze 100,3 tys. psów przebywających w schroniskach adoptowano 54,7 tys. (55%). Zmalał natomiast odsetek zgonów psów (4,9%) i kotów (12,5%). Dla porównania, w 2011 r. padło 6,8% psów i 13,7% kotów (NIK, 2016). Większa liczba psów trafiających do schronisk jest zjawiskiem, które dotyka cały kraj. Odsetek adopcji w schronisku w Ostrowi Mazowieckiej jest wyższy niż wykazany w kontroli NIK. NIK przeprowadziło

kontrolę w 11 urzędach gmin (miast) i dwóch związkach międzygminnych w 13 schroniskach, przytulisku, w dwóch podmiotach zajmujących się na podstawie zawartych z gminami umów wylapywaniem zwierząt oraz w 10 powiatowych inspektoratach weterynarii z województw: lubelskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego. Jak podają Boruta i in. (2014), podstawowym sposobem zapewnienia zwierzętom ze schronisk odpowiednich warunków życia powinno być dążenie do przekazania ich w ręce nowych właścicieli, czyli adopcja. Nawet najlepsza opieka w schronisku nie zapewni psu tego co indywidualna opieka w domu. Rode (2015) podaje, że u psów pierwszego dnia po trafieniu do schroniska stwierdzono trzykrotnie podwyższony poziom kortyzolu, który z czasem się obniżał. Interakcja człowieka z psem w schronisku (nawet 15-minutowa) obniżała natomiast poziom tego hormonu. Wskazuje to na ogromny stres, jaki przeżywa pies trafiając do schroniska.

W ciągu trzech badanych lat śmiertelność psów kształtowała się na poziomie 20% w 2013 r., 21% w 2014, 16,5% w 2015 w stosunku do zwierząt przyjętych (wykres 2). Eutanazji podda-

no w roku 2013 – 7,9%, w roku 2014 – 9,8%, a w 2015 – 11,2% psów w stosunku do zwierząt przyjętych. Dla porównania, kontrola NIK (2016) wykazała, że w skontrolowanych schroniskach odsetek zgonów psów i kotów (w tym w wyniku eutanazji) zmniejszył się z 14% w 2014 r. do 12%

w 2015. Jak zaznacza NIK, wyniki kontroli przeprowadzonych w schroniskach z najwyższymi wskaźnikami śmiertelności psów nie wykazały nieprawidłowości w zakresie stworzenia warunków bytowania zwierząt, które można by uznać za przyczynę wysokiej śmiertelności.

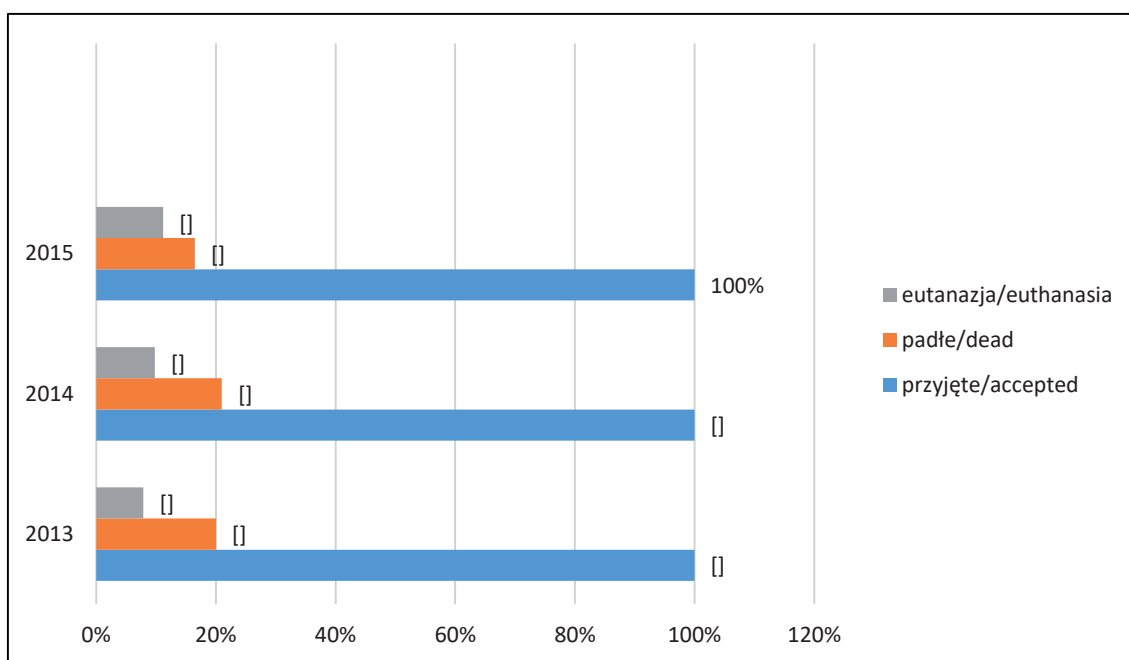

Fig. 2. Odsetek psów padłych oraz poddanych eutanazji
Fig. 2. Percentage of dead and euthanized dogs

Wszystkie psy w schronisku były wysterylizowane, z czego część była poddawana zabiegowi przed przyjazdem do schroniska. Liczba sterylizacji wzrastała znacząco każdego roku. Dla porównania, kontrola NIK (2016) wykazała, że 77% kontrolowanych schronisk obowiązkową kastracją lub sterylizacją objęło mniej niż 30% przetrzymywanych zwierząt. Sterylizacja/kastracja to jedna z najlepszych metod walki z bezdomnością zwierząt. Karpiński i in. (2012) wskazują, że zabiegi te są bezpieczne i mogą być dokonywane już na kilkumiesięcznych zwierzętach. Powrót do normalnej aktywności następuje po kilku dniach od zabiegu. Średnia liczba psów w boksie w badanym schronisku nie przekraczała 5. Wszystkie psy były każdego roku szczepione przeciwko wściekliznie. Liczba szczepień wzrastała każdego roku. Zgodnie z Ustawą o ochro-

nie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt z 2004 r. (Dz. U., 2014, poz. 1539, ze zm.), psy powyżej 3. miesiąca życia na obszarze całego kraju podlegają obowiązkowemu ochronnemu szczepieniu przeciwko wściekliznie, a następnie należy powtarzać szczepienia nie rzadziej niż co 12 miesięcy. W krajach rozwiniętych główne choroby zakaźne psów i kotów występują niezwykle rzadko. Pomimo to istnieją ciągle nisze geograficzne, w których zarazki się utrzymują, sporadycznie wywołując epidemie, a położenie psów i kotów bezdomnych i przebywających w schroniskach daleko odbiega od sytuacji zwierząt mających właścicieli (Frymus, 2014). Właściciel schroniska prowadzi rejestr z zapisem zwierząt przyjętych, adoptowanych, padłych, zagryzionych, zbiegłych, poddanych eutanazji oraz dokumentację leczenia zwierząt.

Podsumowanie i wnioski

Z analizy danych dotyczących funkcjonowania schroniska w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2013–2015 wynika, że:

1. Najmniej psów przyjęto w 2013 r. – 267 szt., najwięcej w 2014 – 397 szt., a w 2015 – 382 szt. W 2014 r. nastąpił znaczący wzrost liczby przyjętych zwierząt, co może wiązać się z budową dodatkowych boksów.
2. Na podstawie zestawienia na koniec roku wynika, że schronisko nie było przepelnione, ale mogły być takie miesiące, w których występowało przepelnienie, np. w okresie lata lub wiosny.
3. W 2013 r. adoptowano najwięcej psów – 81,27% w stosunku do liczby przyjętych, w 2014 było to 68,76%, a w 2015 – 72,77%. W 2014 r. nastąpił spadek liczby adopcji, po czym w 2015 – niewielki wzrost w stosunku do liczby przyjętych psów. Należy intensyfikować działania promocyjne na rzecz większej liczby adopcji.
4. Dość wysoka śmiertelność psów (20% w 2013 r., 21% w 2014, 16,5% w 2015) w schronisku może wiązać się ze stanem zdrowia zwierząt tam przyjmowanych oraz ich wiekiem.
5. Odsetek eutanazji w stosunku do liczby przyjętych psów wzrósł nieznacznie w badanych latach.
6. W ciągu trzech lat nastąpił znaczący wzrost liczby przeprowadzanych sterylizacji, jednak w celu znaczącego zmniejszenia liczby bezdomnych psów w schronisku w Ostrowi Mazowieckiej gminy, które schronisko obejmuje, powinny wprowadzić dla swoich mieszkańców program bezpłatnej sterylizacji/kastracji psów. Powszechny obowiązek sterylizacji/kastracji psów w Polsce, za wyjątkiem zarejestrowanych hodowli, mogłoby znacząco przyczynić się do spadku liczby bezdomnych zwierząt w skali całego kraju.
7. Schronisko spełnia wymagania przewidziane przepisami prawa (m.in. odrębne pomieszczenia do kwarantanny, dla psów agresywnych oraz matek ze szczeniętami; prawidłowe zabezpieczenie terenu), a kontrole weterynaryjne nie wykazywały uchybień.
8. W schronisku regularnie przeprowadza się dezynsekcję i deratyzację oraz gruntowne czyszczenie. Utrzymywanie czystości zapobiega chorobom oraz jest jednym z elementów zapewnienia dobrostanu zwierząt.
9. Schronisko prowadzi różnego rodzaju akcje promujące adopcje poprzez dowóz adoptowanego psa do miejsca zamieszkania nowych właścicieli oraz różnego rodzaju akcje reklamowe. Wzrost świadomości i wrażliwości społeczeństwa na los psów przebywających w schroniskach może wpłynąć na większą liczbę adopcji.
10. W schronisku nie ma wolontariatu. Istnieją schroniska w Polsce, gdzie wolontariusze regularnie wyprowadzają psy, socjalizują je i pomagają w adopcjach (np. Schronisko dla bezdomnych zwierząt w Celestynowie). Badania wykazały, że kontakt psów z człowiekiem obniża u zwierząt poziom stresu.

Literatura

- Boruta A., Sienkiewicz M., Brzozowski M. (2014). Problemy behawioralne psów adoptowanych ze schroniska. *Prz. Hod.*, 6: 36.
- Fiszdon K., Boruta A. (2014). Problem bezdomności zwierząt. *Prz. Hod.*, 6: 33–34.
- Frymus T. (2014). Komentarz do zaleceń ekspertów Światowego Stowarzyszenia Lekarzy Weterynarii Małych Zwierząt odnośnie do szczepień psów i kotów. W: Day M.J., Horzinek M.C., Schultz R.D.: Zalecenia do szczepień psów i kotów. Polskie Stowarzyszenie Lekarzy Weterynarii Małych Zwierząt, Lublin, 7.
- Kaliski K. (2012). Schroniska dla bezdomnych zwierząt. Cz. I. Wczoraj i dziś. *Wiad. Zoot.*, L, 2: 45–52.
- Kaliski K. (2013). Schroniska dla bezdomnych zwierząt. Cz. II. Założenia funkcjonalno-użytkowe. *Wiad. Zoot.*, LI, 1: 121–131.
- Karpiński M., Mazurkiewicz T., Czyżowski P. (2012). Modyfikacja czynników środowiskowych w schronisku dla zwierząt i jej wpływ na sukces adopcyny. *Życie Wet.*, 87 (8): 692.
- NIK (2016). Raport o wynikach kontroli. Zapobieganie bezdomności zwierząt, Warszawa, ss. 5–41.
- Rode B. (2015). Przegląd najnowszych badań dotyczących dobrostanu i zachowania się psów. *Życie Wet.*, 90 (10): 660.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 1998 r. w sprawie zasad i warunków wylapywania bezdomnych zwierząt (Dz. U., Nr 116, poz. 753).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz. U., Nr 158, poz. 1657).

Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 1996 r. (Dz. U., 1996, Nr 132, poz. 622).

Ustawa o ochronie zwierząt z 1997 r. (Dz. U., 2013, poz. 856, ze zm.).

Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt z 2004 r. (Dz. U., 2014, poz. 1539, ze zm.).

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 2011 r. (Dz. U., 2011, nr 230, poz. 1373).

ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF ANIMAL SHELTER IN OSTRÓW MAZOWIECKA

Summary

The aim of the study was to analyse the functioning of animal shelter in Ostrów Mazowiecka in the years 2013–2015. Analysed data included average number of dogs in the box, number of animals accepted, number of animals adopted, number of animals euthanized, number of animals sterilized, and number of animals vaccinated against rabies. The results indicate an upward trend in the number of dogs that go to the shelter. The shelter was not overfilled. Every year, the number of euthanasia increased, which was done to reduce the suffering of animals. The shelter meets the requirements of the law and the veterinary checks do not show any faults. The shelter provides separate quarantine facilities for the aggressive dogs and mothers with puppies.

Key words: animal shelter, homeless dogs

Fot. w art.: M. Bednarczyk